

BALTIJAS
CEĻAM 25

Apvienoto Nāciju
Izglītības, zinātnes
un kultūras organizācija

UNESCO Latvijas Nacionālā komisija

Baltijas ceļa stāsti

Baltijas ceļa **25.** gadadienai
veltīts projekts

Vadlīnijas un ieteikumi iesaistei projektā

2014

BALTĪJAS
CEĻAM 25

UNESCO Latvijas Nacionālā komisija

Baltijas ceļš – cilvēku ķēde trīs valstu vienotiem centieniem pēc brīvības

Šogad aprit 25 gadi kopš Baltijas ceļa – unikālas un mierīgas masu demonstrācijas, kuras laikā vairāk nekā miljons cilvēku sadevās rokās, lai veidotu 600 km garu cilvēku ķēdi caur trim Baltijas valstīm, vienojot Igauniju, Latviju un Lietuvu centienos pēc brīvības. Pasaulē plaši izskanējušā protesta akcijā roku rokā sadevās visdažādākie cilvēki: dažādu profesiju un tautību pārstāvji, vīrieši un sievietes, veci un jauni, cilvēki ar atšķirīgu politisko pārliecību. Baltijas ceļš ar nebijušu vērienu nodemonstrēja pasaulei un pašiem tā dalībniekiem miermīlīga protesta spēku.

Nozīmīgākie dokumenti par Baltijas ceļa organizēšanu 2009. gadā tika iekļauti UNESCO programmas „Pasaulē atmiņa” starptautiskajā reģistrā Latvijas, Lietuvas un Igaunijas kopīgi sagatavotā nominācijā „Baltijas ceļš – cilvēku ķēde trīs valstu vienotiem centieniem pēc brīvības”. Baltijas ceļa dokumentāro mantojumu veido vērtīgs dokumentu arhīvs, kas ir saistīts ar šo vēsturisko notikumu.

Foto: Rīmantas Lazdīns

Baltijas ceļa 25. gadadienai veltīts projekts BALTIJAS CEĻA STĀSTI

Kas ir Baltijas ceļa stāsti?

Baltijas ceļa stāsti ir UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas projekts, kas, atzīmējot Baltijas ceļa 25. gadadienu, tiek īstenots sadarbībā ar partneriem Latvijā, Lietuvā un Igaunijā. Projekta mērķis ir apkopot cilvēku atmiņu stāstus, lai tie neatkarīgi no atrašanās vietas tiktu saglabāti nākamajām paaudzēm un kļūtu pieejami gan virtuālajā vidē, gan muzeju un bibliotēku kolekcijās. Projekts aicina **ikvienu laikabiedru** fiksēt savu Baltijas ceļa pieredzi, neatkarīgi no tā, kādā veidā viņš Baltijas ceļu pieredzējis: ir piedalījies, izlēmis nepiedalīties, vai arī bijis dalībnieks kādā no atbalsta akcijām citur pasaulē.

Kā piedalīties Baltijas ceļa stāstos?

Izmantojot *Baltijas ceļa stāstu* formu, rakstiski fiksē Baltijas ceļa pieredzi! Ja iespējams, pievieno arī digitalizētas tā laika fotogrāfijas vai video.

Nosūti stāstu līdz 2014. gada 30. oktobrim, izvēloties vienu no šiem veidiem:

- ▶ uz e-pastu **info@thebalticway.eu**
- ▶ pa pastu UNESCO Latvijas Nacionālajai komisijai **Pils laukumā 4-206, Rīgā, LV-1050**
- ▶ internetā Baltijas ceļa stāstu mājaslapā: **www.thebalticway.eu**
- ▶ sākot no 23. augusta ieraksti savu stāstu Latvijas Nacionālās bibliotēkas ierakstu studijā (vairāk informācijas **67325109**).

Kā Baltijas ceļa stāsti tiks izmantoti?

Visi projekta laikā savāktie stāsti tiks apkopoti Baltijas ceļa 25. gadadienai veltītā kolekcijā, kas Latvijā tiks nodota glabāšanai Latvijas Nacionālajā vēstures muzejā un Tautas frontes muzejā kā nozīmīga mantojuma daļa. Digitalizētās fotogrāfijas tiks nodotas Latvijas Nacionālās bibliotēkas un digitālās bibliotēkas Europeana arhīvam. Stāstam pievienotais vizuālais materiāls un sniegtā informācija apkopotā veidā, vai atsevišķos gadījumos citējot, tiks atspoguļota virtuālajā vidē, izmantota pētnieciskiem nolūkiem vai iekļauta vēsturisko liecību popularizēšanas materiālos. 25 spilgtākie stāsti Latvijā, Lietuvā un Igaunijā tiks apkopoti Baltijas ceļa 25. gadadienai veltītā izdevumā.

Kas var piedalīties Baltijas ceļa stāstos?

Projektā aicināts piedalīties ikviens interesents, tostarp valsts un nevalstisko organizāciju pārstāvji, UNESCO Nacionālo komisiju partneri Baltijas valstīs, kā arī sociālo tīklu lietotāji. Projektā īpaši aicinātas iesaistīties izglītības iestādes, bibliotēkas, muzeji, arhīvi un kolekciju glabātāji, organizācijas, kas sadarbojas ar diasporām, kā arī ikviens interesents.

BALTĪJAS
CEĻAM 25

UNESCO Latvijas Nacionālā komisija

Kāpēc piedalīties Baltijas ceļa stāstos?

Baltijas ceļš atmiņās un izjūtās par notikumiem Baltijas valstīs pirms 25 gadiem vieno vairāk nekā miljonu cilvēku. UNESCO starptautiskajā reģistrā „Pasaules atmiņa” ir iekļauti Baltijas ceļa dokumentārā mantojuma nozīmīgākie dokumenti, kas atspoguļo Baltijas ceļa organizēšanu un norisi. Ir svarīgi šo nozīmīgo notikumu dokumentēt vispusīgi, iekļaujot individuālas pieredzes, tādējādi stiprinot Baltijas valstu iedzīvotāju kopīgo sociālo atmiņu un nododot to nākamajām paaudzēm.

Apvienoto Nāciju
Izglītības, zinātnes
un kultūras organizācija

Baltijas ceļš - cilvēku ķēde
trīs valstu vienotiem centieniem pēc brīvības
iekļauta reģistrā 2009. gadā
Pasaules atmiņa

Kā atbalstīt Baltijas ceļa stāstu vākšanu?

Visi iedzīvotāji ir aicināti ne tikai dalīties ar savu stāstu, bet arī rosināt citus stāstīt un iesaistīties stāstu apkopšanā, tostarp palīdzot tos pierakstīt mājas lapā www.thebalticway.eu. Informējiet par projekta ideju savus draugus, radus, kolēģus, apmeklētājus un citus interesentus! Līdz 2014. gada beigām dažādās vietās Latvijā notiks informatīvi semināri un ar projektu saistīti pasākumi, kur varēs uzzināt vairāk par *Baltijas ceļa stāstiem* un satikt domubiedrus. Kļūstiet par vienu no šāda pasākuma rīkotājiem un informējiet par savu pasākumu, rakstot uz info@thebalticway.eu!

Atmiņas institūcijas

Atmiņas institūcijas aicinām iesaistīties ne vien stāstu apzināšanā un dokumentēšanā, bet arī informēt par savā kolekcijā atrodamajām liecībām, kas ir saistītas ar Baltijas ceļu un tā organizēšanu. Piemēram, izveidojiet priekšmetu, fotogrāfiju un dokumentu **izstādi**. Ja kādu apstākļu dēļ tas ir sarežģīti, ir iespējams izmantot citu muzeju sagatavotās ceļojošās izstādes par Atmodas laika notikumiem.

Lai mudinātu iedzīvotājus iesaistīties Baltijas ceļa stāstu vākšanā, **sarīkojiet pasākumus**, kas atsauks atmiņā Baltijas ceļa laiku tā dalībniekiem un informēs par to jauniešus, kas šo laiku nav piedzīvojuši. Piemēram, noorganizējiet tikšanos ar Latvijas Tautas frontes nodaļu aktīvistiem. Izmantojiet savas institūcijas krājumu sarunas rosināšanai un pajautāriet uzaicinātajiem dalībniekiem un apmeklētājiem, kā viņi pieredzēja Baltijas ceļu. Aiciniet iesaistīties arī apmeklētājus un informējiet par iespēju piedalīties arī *Baltijas ceļa stāstos*.

Piedāvāriet iespējas uzzināt par Baltijas ceļu paaudzei, kas to nav piedzīvojusi. Izveidojiet **muzejpedagoģisku nodarbību** par Baltijas ceļu, izmantojot savu krājuma priekšmetu izstādi vai ceļojošo izstāžu piedāvājumus. Nodarbība palīdzēs izprast vēsturiskos apstākļus, kuros Baltijas ceļš notika; jauniešiem, kuri auguši neatkarīgā valstī, tas nav pašsaprotami. Nodarbības beigās informējiet dalībniekus par *Baltijas ceļa stāstiem* un mudiniet viņus iesaistīties stāstu vākšanā!

Bibliotēkas

Bibliotēkas aicinām iedrošināt vietējos iedzīvotājus stāstīt savus stāstus. Sarīkojiet **stāstu vakaru** sēriju, kurā piedalītos daži aicināti dalībnieki, bet iespēja izteikties būtu visiem apmeklētājiem. Lai atsauktu Baltijas ceļa laiku atmiņā, izveidojiet grāmatu un **periodikas publikāciju izstādi** par Atmodas perioda notikumiem. Kā sarunas ierosinātājs var kalpot arī dokumentālas **filmas demonstrējums** vai kāda nofilmēta atmiņu stāsta kopīga noskatīšanās.

Aicinām bibliotēku personālu pēc iespējas arī pašiem iesaistīties Baltijas ceļa stāstu vākšanā un dokumentēšanā, kā arī pastāstīt savu Baltijas ceļa stāstu.

Mācību iestādes

Mācību iestādes aicinām rīkot izzinošus pasākumus, kā arī mudināt skolēnus intervēt savus vecākus, vecvecākus, draugus un paziņas. Piemēram, sarīkojiet **mācību stundu** par Baltijas ceļu. Izmantojiet UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas izveidotos atbalsta materiālus, lai informētu ne tikai par Baltijas ceļa norisi, bet arī tā vēsturisko nozīmīgumu un starptautisko atzīšanu. Klases stunda var būt piemērots laiks, kad diskutēt par vērtībām, kas Baltijas valstu iedzīvotājus mudināja piedalīties cilvēku ķēdē, un to aktualitāti mūsdienās. Aiciniet skolēnus dokumentēt savu tuvinieku stāstus – tas ne tikai palīdzēs saglabāt vēsturiski nozīmīgu informāciju, bet arī veicinās paaudžu dialogu ģimenēs.

Noorganizējiet **tikšanos ar Baltijas ceļa dalībniekiem**! Izmantojiet *Baltijas ceļa stāstu* formu, lai palīdzētu skolēniem sagatavot jautājumus. Tikšanās var kalpot kā ierosinājums izzināt savu tuvinieku pieredzi, bet to var izmantot arī kā noslēguma sarīkojumu pēc tam, kad skolēni ir piedalījušies Baltijas ceļa stāstu dokumentēšanā. Šādā gadījumā tā dos iespēju ieraudzīt pieredzi daudzveidību un novērtēt katra individuālā stāsta unikālo vērtību.

Sarīkojiet skolā **tematisku nedēļu**! Izmantojiet šo laiku, lai kopīgi daudzrunātu Baltijas ceļu. Rosiniet skolēnus aizdomāties un diskutēt par Baltijas ceļa vērtību aktualitāti mūsdienās. Mudiniet skolēnus iekļaut stāstu vākšanā gūto pieredzi sava viedokļa formulēšanā. Izmantojiet muzeju, bibliotēku un arhīvu resursus Baltijas ceļa nedēļas rīkošanai.

Ko dokumentēt?

Projekta *Baltijas ceļa stāsti* mērķis ir dokumentēt Baltijas ceļa dalībnieku **personīgo** pieredzi: dalībnieku domas, izjūtas un piedzīvoto. Atbilstoši ir strukturēta arī projekta mājas lapā pieejamā stāstu apkopošanas veidne, kas palīdzēs veikt interviju un iesniegt atmiņu stāstu mājas lapā www.thebalticway.eu vai iesūtīt UNESCO Latvijas Nacionālajai komisijai. Stāstu apkopošanas veidne atspoguļo trīs tēmas, kas kopā varētu raksturot atmiņas par tā laika Baltijas ceļu: domas, izjūtas un vide.

Muzeji savā kolekcijā vēlētos saņemt pēc iespējas izvērstus un detalizētus stāstus, tomēr jāņem vērā, ka ne visi atmiņu sniedzēji spēs tādus piedāvāt. Pamatā projekta *Baltijas ceļa stāsti* mērķis ir uzzināt atbildes uz trim pamatjautājumiem.

Sadalā **DOMAS** galvenais jautājums atmiņu sniedzējam ir: „Par ko domāji Baltijas ceļa dienās?” Jautājumi sīkā drukā lapas labajā pusē ir domāti sarunas uzsākšanai vai turpināšanai, ja tā apsūkusi vai atmiņu sniedzējs nezina, kā atbildēt uz tik vispārīgu jautājumu.

Sadalā **IZJŪTAS** galvenais jautājums atmiņu sniedzējam ir: „Kādas emocijas Baltijas ceļš raisīja toreiz un tagad?” Vispirms uzdodiet atvērtu jautājumu, bet, ja atmiņu sniedzējs atbild nekonkrēti, centieties precizēt, uzdodot papildjautājumus.

Sadalā **VIDE** galvenais jautājums atmiņu sniedzējam ir: „Kādu Tu pieredzēji Baltijas ceļu?” Šīs daļas uzdevums ir noskaidrot, kā atmiņu sniedzējs pieredzēja Baltijas ceļu.

Lūdzu, pievērsiet īpašu uzmanību jautājumam par lietām. Ja atmiņu sniedzējs min, ka viņam vai kādam tuviniekam vai paziņam bijis līdzīgs fotoaparāts, pajautājiet vai ir saglabājušās fotogrāfijas. Ja atmiņu sniedzējs min kādas lietas, kas ņemtas līdzī – plakāti, karogi, jostas, lentas –, pajautājiet, vai šie priekšmeti ir saglabājušies. Šo informāciju noteikti norādiet intervijas teksta pierakstā. Muzeji sazināsies ar fotogrāfiju un priekšmetu īpašniekiem, lai piedāvātu iekļaut tos muzeju krājumā, saglabāt nākamajām paaudzēm un izmantot pētniecības un izglītības vajadzībām.

Aicinām dokumentēt arī to cilvēku stāstus, kas dažādu iemeslu dēļ nepiedalījās Baltijas ceļā, bet glabā atmiņās šo laiku.

BALTIJAS
CEĻAM 25

UNESCO Latvijas Nacionālā komisija

Kā dokumentēt?

Atmiņu stāstus var dokumentēt gan pats atmiņu sniedzējs, gan intervētājs. Intervētāja uzdevums ir fiksēt atmiņu stāstu tā, lai tas būtu izmantojams vēstures pētniecībā un skaidrošanā, tas ir – precīzi un ar atmiņu sniedzēja apzinātu piekrišanu.

Pirms intervijas atmiņu sniedzējam ir jāzina:

- 1) projekta mērķis;
- 2) ka intervija tiks pierakstīta/ierakstīta;
- 3) ka intervija pēc ieraksta tiks uzglabāta muzeju un digitālās bibliotēkas kolekcijā, kā arī būs pieejama pētniekiem;
- 4) ka intervijas kopsavilkums tiks publicēts internetā.

Ja atmiņu sniedzējs nevēlas publiskot savus fotoattēlus vai videoierakstus, tās ir viņa tiesības, lai cik liels zaudējums tas būtu sabiedrībai. Nekādā gadījumā necentieties ierakstīt interviju slepus, par spīti intervējamā iebildumiem.

Intervijas laikā var veidot audio un video ierakstus, muzeji labprāt savā kolekcijā saglabās arī tos. Ja atmiņu sniedzējs ir parakstījis vienošanos, informāciju aicinām ievadīt mājas lapā www.thebalticway.eu, kur nepieciešams apstiprināt, ka šī stāsta sniedzējs tiešām ir iepazinies un piekrīt stāsta publiskošanai virtuālajā vidē, kā arī iekļaušanai muzeju kolekcijās. Dokumentētos stāstus var iesniegt arī e-pastā vai sūtot pa pastu UNESCO Latvijas Nacionālajai komisijai.

Lai intervija izdotos veiksmīga, ņemiet vērā šādus ieteikumus:

- ▶ **Klausies.** Intervijas mērķis nav domu apmaiņa, bet unikāla liecinieka stāsta fiksēšana.
- ▶ **Izrādi savu interesi.** Skaties uz sarunas biedru, reaģē uz sacīto ar žestiem, ķermeņa valodu.
- ▶ **Ļauj domāt.** Klusums intervijā nav neveikla pauze, tas ir laiks domāšanai.
- ▶ **Nenogurdiņi.** Optimāls intervijas ilgums ir 1-2 stundas.
- ▶ **Jautā secīgi.** Vienā reizē uzdod vienu jautājumu. Pēc jautājumu virknes atmiņu sniedzējs, visticimāk, atbildēs tikai uz vienu jautājumu, visbiežāk pirmo vai pēdējo.
- ▶ **Atstāj atvērtas beigas.** Pajautā, vai ir vēl kaut kas, ko atmiņu sniedzējs gribētu pieminēt.

Vairāk par intervēšanu var uzzināt šajās grāmatās:

- ▶ **Vadlīnijas dzīvesstāstu intervētājiem un atmiņu rakstītājiem.** LU FSI, 2014 – nopērkama, vislētāk LU Filozofijas un socioloģijas institūtā.
- ▶ **Nemateriālā kultūras mantojuma dokumentēšana: Rokasgrāmata iesācējiem.** UNESCO LNK, 2009 – pieejama kā pdf: http://www.unesco.lv/files/Rokasgramata_NKM_dokumentesana_470ab4e4.pdf

BALTĪJAS
CEĻAM 25

Apvienoto Nāciju
Izglītības, zinātnes
un kultūras organizācija

UNESCO Latvijas Nacionālā komisija

Kā virtuāli līdzdarboties *Baltijas ceļa stāstos*?

Baltijas ceļa stāstu mājaslapā www.thebalticway.eu ikviens var kļūt par projekta dalībnieku vai atbalstītāju virtuāli. Izmanto mājas lapas piedāvātās iespējas:

PIEDALIES!

- ▶ Izstāsti savu stāstu, ierakstot to īpašā laukā mājaslapā. Ja vari, pievieno fotogrāfijas un/vai video.
- ▶ Iestāties *Baltijas ceļā*, autorizējoties ar kādu no sociālajiem tīkliem. Atzīmē precīzu vietu kartē un ieraksti savu komentāru vai novēlējumu.

UZZINI!

- ▶ Iepazīsties ar faktiem par *Baltijas ceļu*, apskati attēlus no vēsturiskā *Baltijas ceļa* un tā atbalsta pasākumiem.
- ▶ Noskaidro, kā vākt *Baltijas ceļa* stāstus. Mājaslapa informē par vēsturisko liecību vākšanu, tajā var lepuaplādēt stāstu formu izdrukāšanai.
- ▶ Uzzini, kā UNESCO, citas organizācijas un indivīdi daudzina *Baltijas ceļa* 25. gadadienu.

DALIES!

- ▶ Informē par *Baltijas ceļa stāstiem* un projekta mājas lapu sociālajos tīklos: facebook.com, draugiem.lv, twitter.com.
- ▶ Seko projekta aktīviātem facebook.com, draugiem.lv un twitter.com!
- ▶ Pievieno *Baltijas ceļa* 25-gades logo savam profila attēlam sociālajos tīklos!

Lorem Ipsum – tas ir teksta salikums, kuru izmanto poligrāfijā un maketēšanas darbos.

1. jūlijs 2014. Kategorija
Lorem Ipsum ir kļuvis par vispārpieņemtu teksta aizvietošanu kopš 16. gadsimta sākuma. Tajā laikā kāds nezināms iespaidējs izveidoja teksta fragmentu.

Lorem Ipsum – tas ir teksta salikums, kuru izmanto poligrāfijā un maketēšanas darbos.

1. jūlijs 2014. Kategorija
Lorem Ipsum ir kļuvis par vispārpieņemtu teksta aizvietošanu kopš 16. gadsimta sākuma. Tajā laikā kāds nezināms iespaidējs izveidoja teksta fragmentu.

Lorem Ipsum – tas ir teksta salikums, kuru izmanto poligrāfijā un maketēšanas darbos.

1. jūlijs 2014. Kategorija
Lorem Ipsum ir kļuvis par vispārpieņemtu teksta aizvietošanu kopš 16. gadsimta sākuma. Tajā laikā kāds nezināms iespaidējs izveidoja teksta fragmentu.

Seko *Baltijas ceļa* stāstu darbībai!

Portālā *FaceBook*: [facebook.com/balticway2013](https://www.facebook.com/balticway2013)
Portālā *Draugiem.lv*: [draugiem.lv/balticway/](https://www.draugiem.lv/balticway/)
Twitterī: twitter.com/BalticWay